

CUPRINS

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA ȘI SISTEMUL PROCESULUI PENAL ȘI ALE

DREPTULUI PROCESUAL PENAL11

Secțiunea I. Procesul penal ca mijloc de realizare a justiției

penale 11

§ 1. Definiția procesului penal 11

§ 2. Analiza definiției procesului penal 14

§ 3. Fazele procesului penal român 18

3.1. Noțiunea de „fază a procesului penal” 18

3.2. Organele judiciare care își desfășoară activitatea în fiecare fază a procesului penal și limitele fazelor procesului penal 20

3.3. Forme atipice ale procesului penal 22

Secțiunea a II-a. Dreptul procesual penal. Legăturile dreptului

procesual penal cu alte ramuri ale dreptului 23

§ 1. Noțiunea, obiectul și sarcinile dreptului procesual penal 23

1.1. Noțiunea de „drept procesual penal” 23

1.2. Obiectul dreptului procesual penal 24

1.3. Sarcinile dreptului procesual penal 25

§ 2. Legăturile dreptului procesual penal cu alte ramuri de drept 26

Secțiunea a III-a. Faptele și raporturile juridice procesual penale 27

§ 1. Noțiunea și clasificarea faptelor juridice procesual penale 27

1.1. Noțiunea de „fapt juridic procesual penal” 27

1.2. Clasificarea faptelor juridice procesual penale 28

§ 2. Noțiunea, elementele și trăsăturile raporturilor juridice procesual penale 29

2.1. Noțiunea de „raport juridic procesual penal” 29

2.2. Structura raporturilor juridice procesual penale 30

2.3. Trăsăturile raporturilor juridice procesual penale 31

Secțiunea a IV-a. Știința dreptului procesual penal. Sarcinile

științei dreptului procesual penal. Legăturile științei dreptului

procesual penal cu științe auxiliare ale dreptului 32

§ 1. Noțiunea, obiectul și metodele științei dreptului procesual penal 32

1.1. Noțiunea și obiectul științei dreptului procesual penal 32

1.2. Metodele științei dreptului procesual penal 33

§ 2. Părțile științei dreptului procesual penal 33

§ 3. Sarcinile științei dreptului procesual penal 34

§ 4. Legăturile științei dreptului procesual penal cu științe auxiliare ale dreptului.....	34
4.1. Considerații preliminare.....	34
4.2. Legătura cu criminalistica.....	35
4.3. Legătura cu medicina legală	35
4.4. Psihiatria judiciară	36
4.5. Psihologia judiciară	36
<i>Secțiunea a V-a. Izvoarele juridice ale dreptului procesual penal român</i>	37
§ 1. Considerații preliminare	37
§ 2. Izvoarele juridice ale dreptului procesual penal	37
2.1. Constituția	37
2.2. Codul de procedură penală.....	38
2.3. Codul penal	38
2.4. Codul de procedură civilă și Codul civil.....	39
2.5. Legile de organizare judiciară	40
2.6. Decretele cu putere de lege care conțin dispoziții procesuale	41
2.7. Tratatetele și convențiile internaționale.....	41
<i>Secțiunea a VI-a. Interpretarea normelor juridice procesuale penale</i>	42
§ 1. Considerații preliminare	42
§ 2. Felul interpretării	43
<i>Secțiunea a VII-a. Aplicarea legii procesuale penale române în spațiu și timp</i>	46
§ 1. Considerații preliminare	46
§ 2. Aplicarea legii procesuale penale române în spațiu	46
2.1. Considerații generale	46
2.2. Principiul teritorialității legii procesuale penale române	46
2.3. Excepții de la principiul teritorialității legii procesuale penale române.....	48
§ 3. Aplicarea legii procesuale penale române în timp	50
3.1. Considerații generale	50
3.2. Principiul activității legii procesuale penale române.....	50
3.3. Situațiile tranzitorii și dispozițiile tranzitorii	51

CAPITOLUL AL II-LEA

PRINCIPIILE APLICĂRII LEGII PROCESUALE PENALE

ROMÂNE

<i>Secțiunea I. Noțiunea și sistemul principiilor fundamentale ale aplicării legii procesuale penale române</i>	54
---	----

§ 1. Noțiunea de „principiu fundamental al aplicării legii procesuale penale”	54
---	----

§ 2. Sistemul principiilor fundamentale ale aplicării legii procesuale penale	57
<i>Secțiunea a II-a. Conținutul principiilor fundamentale ale aplicării legii procesuale penale române</i>	<i>58</i>
§ 1. Legalitatea procesului penal	58
§ 2. Separația funcțiilor judiciare	61
§ 3. Prezumția de nevinovăție	64
§ 4. Principiul aflării adevărului	69
§ 5. <i>Ne bis in idem</i>	72
§ 6. Obligatorietatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale	74
§ 7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal	84
7.1. Considerații introductive	84
7.2. Caracterul echitabil al procesului penal	84
7.3. Termenul rezonabil de desfășurare a procesului penal	87
§ 8. Dreptul la libertate și siguranță	91
§ 9. Dreptul la apărare	96
§ 10. Respectarea demnității umane	105
§ 11. Respectarea vieții private	109
§ 12. Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret	112
§ 13. Egalitatea persoanelor în procesul penal	117
§ 14. Interdependența principiilor fundamentale ale procesului penal	119

CAPITOLUL AL III-LEA

PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL

<i>Secțiunea I. Considerații generale privind participanții în procesul penal</i>	<i>121</i>
<i>Secțiunea a II-a. Organele judiciare</i>	<i>123</i>
§ 1. Considerații introductive	123
§ 2. Corpul magistraților	126
§ 3. Instanțele judecătorești	127
3.1. Considerații preliminare	127
3.2. Organizarea instanțelor judecătorești	128
3.3. Compunerea completelor de judecată	132
3.3.1. Sublinieri de ordin terminologic	132
3.3.2. Dispoziții generale privind alcătuirea și modul de lucru al completelor de judecată	134
3.3.3. Numărul judecătorilor din completele de judecată	136
3.3.4. Consecințe ale nerespectării dispozițiilor legale privind alcătuirea completelor de judecată	142

§ 4. Ministerul Public	143
4.1. Considerații preliminare.....	143
4.2. Principiile în conformitate cu care își desfășoară activitatea Ministerul Public	144
4.3. Organizarea Ministerului Public.....	147
4.4. Atribuțiile Ministerului Public.....	150
§ 5. Organele de cercetare penală	153
5.1. Considerații preliminare.....	153
5.2. Organizarea și funcționarea organelor de cercetare penală	153
5.2.1. Organele de cercetare ale poliției judiciare	153
5.2.2. Organele de cercetare penală speciale.....	157
5.3. Atribuțiile organelor de cercetare penală în cadrul procesului penal.....	158
<i>Secțiunea a III-a. Subiecții procesuali principali</i>	159
§ 1. Considerații introductive	159
§ 2. Suspectul	160
§ 3. Persoana vătămată	170
3.1. Noțiune	170
3.2. Constituirea persoanei vătămate în procesul penal.....	171
3.3. Drepturile și obligațiile persoanei vătămate în procesul penal	173
<i>Secțiunea a IV-a. Părțile în procesul penal</i>	176
§ 1. Considerații introductive.....	176
§ 2. Inculpatul.....	177
2.1. Noțiune	177
2.2. Drepturile și obligațiile inculpatului în procesul penal.....	179
§ 3. Partea civilă.....	181
3.1. Noțiune	181
3.2. Constituirea părții civile în procesul penal.....	182
3.2.1. Avantajele constituirii părții civile în procesul penal	182
3.2.2. Cine poate avea calitatea de parte civilă în cadrul procesului penal	183
3.2.3. Momentul până la care se poate constitui partea civilă	188
3.2.4. Modalitatea de constituire a părții civile.....	190
3.2.5. Drepturile și obligațiile părții civile.....	191
§ 4. Partea responsabilă civilmente	192
4.1. Noțiune	192
4.2. Răspunderea pentru fapta altuia în temeiul dispozițiilor Codului civil.....	195

4.2.1. Răspunderea persoanei care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătorești este obligată să supravegheze un minor sau o persoană pusă sub interdicție	196
4.2.2. Răspunderea comitenților pentru prepușii lor.....	200
4.3. Răspunderea pentru fapta altuia în temeiul dispozițiilor Legii nr. 22/1969	202
4.4. Răspunderea pentru fapta altuia în temeiul dispozițiilor Legii nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România.....	207
4.5. Momentul până la care se poate constitui partea responsabilă civilmente în procesul penal.....	209
4.6. Drepturile și obligațiile părții responsabile civilmente	211
<i>Secțiunea a V-a. Succesorii, reprezentanții și substituiții procesuali.....</i>	<i>213</i>
§ 1. Succesorii.....	213
§ 2. Reprezentanții	215
§ 3. Substituiții procesuali	222
<i>Secțiunea a VI-a. Avocatul.....</i>	<i>223</i>
§ 1. Considerații introductive.....	223
§ 2. Calitatea de avocat	224
§ 3. Modalitatea prin care avocatul participă la desfășurarea procesului penal	230
3.1. Considerații preliminare.....	230
3.2. Asistența juridică	231
3.2.1. Noțiune	231
3.2.2. Asistența juridică facultativă	232
3.2.3. Asistența juridică obligatorie.....	234
3.3. Reprezentarea.....	242
3.4. Consultarea dosarului penal.....	244
§ 4. Drepturile și obligațiile avocatului în cadrul procesului penal	248
4.1. Drepturile și obligațiile avocatului suspectului sau inculpatului	248
4.2. Drepturile și obligațiile apărătorului persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente	251

CAPITOLUL AL IV-LEA

ACȚIUNILE ÎN PROCESUL PENAL.....	252
<i>Secțiunea I. Acțiunea în justiție.....</i>	<i>252</i>
§ 1. Noțiunea de „acțiune în justiție”	252
§ 2. Dreptul lezat și acțiunea în justiție	253
§ 3. Dreptul la acțiune și cererea în justiție	253

§ 4. Factorii acțiunii în justiție	254
<i>Secțiunea a II-a. Acțiunea penală</i>	254
§ 1. Noțiunea de „acțiune penală”	254
§ 2. Obiectul și subiecții acțiunii penale	256
2.1. Obiectul acțiunii penale	256
2.2. Subiecții acțiunii penale	256
§ 3. Trăsăturile acțiunii penale	257
§ 4. Momentele desfășurării acțiunii penale	259
4.1. Punerea în mișcare a acțiunii penale	259
4.1.1. Momentul în care poate fi pusă în mișcare acțiunea penală	259
4.1.2. Procedura de punere în mișcare a acțiunii penale	263
4.2. Exercitarea acțiunii penale	265
4.3. Stingerea acțiunii penale	267
4.3.1. Considerații preliminare	267
4.3.2. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale (care sting acțiunea penală)	270
4.3.2.1. Considerații generale	270
4.3.2.2. Analiza cazurilor în care acțiunea penală se stinge ca urmare a lipsei de temei	271
4.3.2.3. Analiza cazurilor în care acțiunea penală se stinge ca urmare a lipsei de obiect	277
4.4. Continuarea procesului penal	293
<i>Secțiunea a III-a. Acțiunea civilă</i>	294
§ 1. Noțiunea de „acțiune civilă în procesul penal”	294
§ 2. Condițiile exercitării acțiunii civile în procesul penal	295
2.1. Infrațiunea trebuie să fi cauzat un prejudiciu material sau moral	296
2.2. Între infrațiunea săvârșită și prejudiciul cerut a fi acoperit să existe legătură de cauzalitate	300
2.3. Prejudiciul să fie cert	301
2.4. Prejudiciul să nu fi fost reparat	303
2.5. Să existe manifestarea de voință din partea persoanei juridice sau a persoanei fizice cu capacitate deplină de exercițiu de a fi despăgubită	304
§ 3. Elementele acțiunii civile	304
3.1. Obiectul acțiunii civile	304
3.1.1. Considerații preliminare	304
3.1.2. Repararea în natură a pagubei cauzate prin infrațiune	306
3.1.3. Repararea prejudiciului prin plata unei despăgubiri bănești	308

3.1.4. Problema reparării prejudiciilor nepatrimoniale (morale).....	310
3.1.5. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile	315
3.2. Subiecții acțiunii civile.....	315
§ 4. Exercițarea acțiunii civile.....	319
4.1. Dreptul de opțiune în exercițarea acțiunii civile.....	319
4.2. Exercițarea acțiunii civile din oficiu.....	321
4.3. Exercițarea acțiunii civile la instanța civilă	325
4.4. Raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă	326
§ 5. Rezolvarea acțiunii civile în cadrul procesului penal	329
5.1. Considerații preliminare.....	329
5.2. Soluționarea acțiunii civile prin admiterea acesteia	331
5.3. Soluționarea acțiunii civile prin respingerea acesteia	332
5.4. Instanța nu soluționează acțiunea civilă.....	333

CAPITOLUL AL V-LEA

COMPETENȚA ÎN MATERIE PENALĂ	336
<i>Secțiunea I. Noțiunea de „competență” și formele competenței</i>	<i>336</i>
§ 1. Noțiunea de „competență”.....	336
§ 2. Formele competenței	337
2.1. Considerații preliminare.....	337
2.2. Formele fundamentale ale competenței.....	338
2.2.1. Competența funcțională (<i>ratione officii</i>)	338
2.2.2. Competența materială (<i>ratione materiae</i>).....	338
2.2.3. Competența teritorială (<i>ratione loci</i>)	340
2.3. Formele subsidiare ale competenței	346
2.3.1. Competența personală (<i>ratione personae</i>).....	346
2.3.2. Competența specială.....	350
2.3.3. Competența excepțională.....	351
<i>Secțiunea a II-a. Competența funcțională, materială și personală a instanțelor judecătorești</i>	<i>352</i>
§ 1. Considerații preliminare	352
§ 2. Competența instanțelor civile	353
2.1. Competența judecătoriilor	353
2.2. Competența tribunalului	353
2.3. Competența tribunalelor specializate	355
2.4. Competența curții de apel	356
§ 3. Competența instanțelor militare	359
3.1. Considerații preliminare.....	359
3.2. Competența tribunalului militar.....	360
3.3. Competența curții militare de apel.....	361
§ 4. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție	361

<i>Secțiunea a III-a. Probleme legate de competența în materie penală</i>	364
§ 1. Prorogarea de competență	364
1.1. Considerații preliminare.....	364
1.2. Concursul de infracțiuni, participația penală, unitatea infracțiunii continuate și a celei complexe și orice alte legături între infracțiuni	365
1.2.1. Aspecte introductive	365
1.2.2. Reunirea obligatorie a cauzelor.....	366
1.2.3. Reunirea facultativă a cauzelor	367
1.2.4. Procedura reunirii cauzelor.....	369
1.2.5. Disjungerea	371
1.3. Chestiunile prealabile	371
1.4. Prorogarea de competență în cazul schimbării încadrării juridice sau al schimbării calificării faptei	373
§ 2. Declinarea de competență, conflictele de competență și excepțiile de necompetență.....	374
2.1. Declinarea de competență	374
2.2. Conflictele de competență.....	376
2.3. Excepțiile de necompetență	379
§ 3. Incompatibilitatea, abținerea și recuzarea	380
3.1. Considerații preliminare.....	380
3.2. Incompatibilitatea subiecților oficiali din cadrul organelor judiciare.....	380
3.2.1. Aspecte introductive	380
3.2.2. Incompatibilitatea judecătorilor	381
3.2.2.1. Judecătorul este incompatibil dacă a fost reprezentant sau avocat al unei părți ori al unui subiect procesual principal, chiar și în altă cauză	381
3.2.2.2. Judecătorul este incompatibil dacă este rudă sau afin, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situație dintre cele prevăzute la art. 177 C. pen. cu una dintre părți, cu un subiect procesual principal, cu avocatul ori cu reprezentantul acestora	382
3.2.2.3. Judecătorul este incompatibil dacă a fost expert sau martor, în cauză	382
3.2.2.4. Judecătorul este incompatibil dacă este tutore sau curator al unei părți sau al unui subiect procesual principal.....	382
3.2.2.5. Judecătorul este incompatibil dacă a efectuat, în cauză, acte de urmărire penală sau a participat, în calitate de procuror, la orice procedură desfășurată în fața unui judecător sau a unei instanțe de judecată.....	383

3.2.2.6. Judecătorul este incompatibil dacă există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea acestuia este afectată	383
3.2.2.7. Nu pot face parte din același complet de judecată judecătorii care sunt soți, rude sau afini între ei, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situație dintre cele prevăzute la art. 177 C. pen.	385
3.2.2.8. Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale de atac sau la rejudecarea cauzei după desființarea ori casarea hotărârii	386
3.2.2.9. Judecătorul de drepturi și libertăți nu poate participa, în aceeași cauză, la procedura de cameră preliminară, la judecata în fond sau în căile de atac	387
3.2.2.10. Judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac	390
3.2.2.11. Judecătorul care s-a pronunțat cu privire la o măsură supusă contestației nu poate participa la soluționarea contestației	391
3.2.3. Incompatibilitatea procurorului	393
3.2.4. Incompatibilitatea organului de cercetare penală	394
3.2.5. Incompatibilitatea magistratului-asistent și a grefierului	394
3.3. Abținerea	395
3.4. Recuzarea	395
3.5. Procedura de soluționare a cererii de abținere sau recuzare a judecătorului, magistratului-asistent sau grefierului	397
3.6. Procedura de soluționare a cererii de abținere sau recuzare a organului de cercetare penală și a procurorului	400
3.7. Sancționarea incompatibilității	402
§ 4. Strămutarea cauzelor penale	403
4.1. Noțiunea și temeiul strămutării	403
4.2. Procedura strămutării	404
§ 5. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei (art. 76)	410

CAPITOLUL AL VI-LEA**PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE****PROBATORII ÎN PROCESUL PENAL412***Secțiunea I. Probele*.....412

§ 1. Noțiunea, importanța și clasificarea probelor în procesul penal.....412

1.1. Noțiunea de „probă” în procesul penal.....412

1.2. Importanța probelor în procesul penal412

1.3. Clasificarea probelor414

§ 2. Obiectul probațiunii416

2.1. Noțiunea de „obiect al probațiunii”416

2.2. Faptele și împrejurările care trebuie dovedite417

2.3. Faptele și împrejurările care nu trebuie dovedite
(dispensa de probă).....4182.3.1. Prezumțiile legale absolute (*iuris et de iure*)418

2.3.2. Faptele evidente și faptele notorii.....419

2.3.3. Faptele necontestate419

2.4. Alte fapte și împrejurări care pot forma obiectul
probațiunii420

2.4.1. Faptele similare420

2.4.2. Faptele auxiliare421

2.4.3. Faptele negative determinate.....421

2.5. Faptele și împrejurările care nu pot forma obiectul
probațiunii421

2.5.1. Limitări legale ale obiectului probațiunii.....421

2.5.2. Limitări ale obiectului probațiunii derivate din
concepția noastră despre lume și societate.....422

2.5.3. Faptele negative nedeterminate422

§ 3. Cerințele probelor.....422

3.1. Noțiuni introductive422

3.2. Admisibilitatea probei423

3.3. Pertinența probei424

3.4. Concludența probei424

3.5. Administrarea probei trebuie să fie posibilă425

3.6. Utilitatea probei425

§ 4. Administrarea probelor.....426

§ 5. Excluderea probelor430

§ 6. Aprecierea probelor.....434

Secțiunea a II-a. Mijloacele de probă și procedeele probatorii.....439§ 1. Noțiunea și importanța mijloacelor de probă și a
procedeele probatorii în procesul penal439

§ 2. Declarațiile părților și ale subiecților procesuali principali441

2.1. Declarațiile suspectului sau ale inculpatului.....441

2.1.1. Noțiunea și importanța declarațiilor suspectului sau inculpatului	441
2.1.2. Procedura de obținere a declarațiilor suspectului sau inculpatului	444
2.1.3. Valoarea probatorie a declarațiilor suspectului sau inculpatului	450
2.2. Declarațiile persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	452
2.2.1. Noțiunea și importanța declarațiilor persoanei vătămate, alor părții civile și alor părții responsabile civilmente	452
2.2.2. Procedura de obținere a declarațiilor persoanei vătămate, alor părții civile și alor părții responsabile civilmente	453
2.2.3. Cazuri speciale de obținere a declarațiilor persoanei vătămate, părții civile și alor părții responsabile civilmente	455
2.2.4. Valoarea probatorie a declarațiilor persoanei vătămate, părții civile și alor părții responsabile civilmente	456
2.3. Declarațiile martorilor	456
2.3.1. Noțiunea și importanța declarațiilor martorilor în procesul penal	456
2.3.2. Persoanele care nu pot fi ascultate ca martor	457
2.3.3. Persoane care au dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor	464
2.3.4. Obligațiile și drepturile martorilor	466
2.3.5. Procedura de obținere a declarațiilor martorilor	467
2.3.6. Dispoziții speciale privind martorii	470
2.3.6.1. Dispoziții speciale privind audierea martorului sub 14 ani	470
2.3.6.2. Protecția martorilor amenințați	471
2.3.6.3. Protecția martorilor vulnerabili	476
2.3.7. Valoarea probatorie a declarațiilor martorilor	477
2.4. Procedee speciale de obținere a declarațiilor părților și alor subiecților procesuali principali	477
2.4.1. Confruntarea	477
2.4.2. Audierea prin interpret	478
§ 3. Identificarea persoanelor și a obiectelor	480
3.1. Noțiuni introductive	480
3.2. Identificarea persoanelor	481
3.3. Identificarea obiectelor	482
3.4. Pluralitate de identificări	482

§ 4. Metode speciale de supraveghere sau cercetare	483
4.1. Noțiuni introductive	483
4.2. Supravegherea tehnică	486
4.2.1. Aspecte conceptuale	486
4.2.2. Procedura de dispunere a supravegherii tehnice.....	487
4.3. Reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale	496
4.4. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor	499
4.5. Participarea autorizată la anumite activități.....	503
4.6. Livrarea supravegheată.....	506
4.7. Obținerea unor date de la furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau de la furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului.....	509
§ 5. Conservarea datelor informatice	512
§ 6. Înscrierile și mijloacele materiale de probă	515
6.1. Înscrierile ca mijloace de probă	515
6.1.1. Noțiune și importanță.....	515
6.1.2. Valoarea probatorie a înscrisurilor ca mijloace de probă	519
6.2. Mijloacele materiale de probă	519
6.2.1. Noțiune și importanță.....	519
6.2.2. Valoarea probatorie a mijloacelor materiale de probă	521
§ 7. Procedee probatorii de descoperire și de ridicare a înscrierilor și mijloacelor materiale de probă	521
7.1. Noțiuni introductive	521
7.2. Percheziția domiciliară	522
7.2.1. Aspecte preliminare	522
7.2.2. Procedura de dispunere a percheziției domiciliare.....	523
7.2.3. Procedura efectuării percheziției domiciliare	527
7.3. Alte forme de percheziție.....	533
7.3.1. Percheziția corporală și percheziția asupra unui vehicul	533
7.3.2. Percheziția informatică	535
7.4. Ridicarea de obiecte și înscrisuri.....	539
7.5. Cercetarea la fața locului.....	541
7.5.1. Noțiune și importanță.....	541
7.5.2. Procedura cercetării la fața locului	542
7.6. Reconstituirea	543
7.6.1. Noțiune și importanță.....	543
7.6.2. Procedura reconstituirii	544
§ 8. Expertiza și constatarea.....	545

8.1. Noțiuni introductive	545
8.2. Constatarea	546
8.3. Expertizele	551
8.3.1. Noțiune și importanță	551
8.3.2. Felurile expertizei	552
8.3.3. Expertul	556
8.3.4. Procedura expertizei	560
8.3.4.1. Aspecte comune	560
8.3.4.2. Expertiza medico-legală psihiatrică	565
8.3.4.3. Expertiza toxicologică	570
8.3.4.4. Expertiza genetică judiciară	571
8.4. Alte lucrări medico-legale	572
8.4.1. Aspecte preliminare	572
8.4.2. Autopsia medico-legală	572
8.4.3. Exhumarea	574
8.4.4. Examinarea medico-legală a persoanei	575
8.4.5. Examinarea fizică	576
§ 9. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau alor altor persoane	578
§ 10. Alte instituții legate de administrarea probelor în procesul penal	579
10.1. Noțiuni introductive	579
10.2. Comisia rogatorie	579
10.2.1. Noțiune și importanță	579
10.2.2. Condițiile în care poate fi dispusă o comisie rogatorie și actele ce pot face obiectul acesteia	579
10.2.3. Procedura de efectuare a comisiei rogatorii	580
10.3. Delegarea	581

CAPITOLUL AL VII-LEA

MĂSURILE PROCESUALE	582
<i>Secțiunea I. Considerații generale privind măsurile procesuale</i>	<i>582</i>
§ 1. Noțiunea și importanța măsurilor procesuale	582
§ 2. Clasificarea măsurilor procesuale	584
<i>Secțiunea a II-a. Măsurile preventive</i>	<i>585</i>
§ 1. Considerații preliminare	585
§ 2. Luarea, încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive	587
2.1. Luarea măsurilor preventive	587
2.1.1. Condițiile în care se pot lua măsurile preventive	587
2.1.2. Organele judiciare care pot lua măsurile de prevenție și actele prin care pot fi luate aceste măsuri	589

2.1.3. Aspecte de drept comparat	590
2.2. Încetarea de drept, revocarea și înlocuirea, măsurilor preventive	592
2.2.1. Încetarea de drept a măsurilor preventive	592
2.2.2. Revocarea măsurilor preventive.....	595
2.2.3. Înlocuirea măsurilor preventive.....	599
§ 3. Căile de atac împotriva actelor prin care se dispune luarea, încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive	601
3.1. Noțiuni introductive	601
3.2. Plângerea împotriva ordonanței organului de cercetare penală sau a procurorului prin care s-a luat măsura reținerii, măsura controlului judiciar sau măsura controlului judiciar pe cauțiune	601
3.3. Contestația împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale.....	602
3.4. Contestația împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare	606
3.5. Contestația împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății.....	607
§ 4. Măsurile preventive privite în special	609
4.1. Reținerea	609
4.2. Controlul judiciar.....	613
4.3. Controlul judiciar pe cauțiune	619
4.4. Arestul la domiciliu	622
4.5. Arestarea preventivă	627
4.5.1. Noțiune. Condiții specifice de luare a măsurii	627
4.5.2. Arestarea preventivă a inculpatului în cursul urmăririi penale	631
4.5.3. Prelungirea arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale	637
4.5.4. Arestarea preventivă a inculpatului în procedura camerei preliminare.....	641
4.5.5. Arestarea preventivă a inculpatului în cursul judecății	642
4.5.6. Aspecte conexe arestării preventive a inculpatului	643
4.5.6.1. Luarea măsurilor de ocrotire.....	643
4.5.6.2. Tratamentul medical sub pază permanentă	644
§ 5. Măsurile preventive aplicabile minorilor	644
<i>Secțiunea a III-a. Măsurile de siguranță cu caracter medical</i>	645
§ 1. Considerații preliminare	645

§ 2. Obligarea provizorie la tratament medical	646
§ 3. Internarea medicală provizorie.....	650
<i>Secțiunea a IV-a. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii</i>	654
§ 1. Măsurile asigurătorii	654
1.1. Noțiuni introductive	654
1.2. Bunurile asupra cărora se pot lua măsuri asigurătorii.....	655
1.3. Bunurile asupra cărora nu se pot lua măsuri asigurătorii....	656
1.4. Procedura de luare a măsurilor asigurătorii în general	657
1.5. Contestarea măsurii asigurătorii	658
1.6. Organele care duc la îndeplinire măsurile asigurătorii	660
1.7. Procedurile de luare a măsurilor asigurătorii, privite în special.....	660
1.7.1. Sechestrul penal propriu-zis	660
1.7.2. Poprirea	664
1.7.3. Notarea ipotecară	665
§ 2. Restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare	666
2.1. Restituirea lucrurilor	666
2.2. Restabilirea situației anterioare	667

CAPITOLUL AL VIII-LEA

ACTELE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE COMUNE	669
<i>Secțiunea I. Actele procesuale și actele procedurale</i>	669
§ 1. Noțiunile de „act procesual” și de „act procedural”	669
§ 2. Acte procedurale comune	671
2.1. Procedura citării	671
2.1.1. Noțiune și importanță.....	671
2.1.2. Modul de citare și conținutul citației.....	673
2.1.3. Locul de citare	675
2.1.4. Înmânarea citației	679
2.2. Comunicarea altor acte procedurale	683
2.3. Mandatul de aducere.....	685
2.4. Accesul la bazele electronice de date.....	688
§ 3. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite.....	689
3.1. Modificarea actelor procedurale	689
3.2. Îndreptarea erorilor materiale	690
3.3. Înlăturarea unor omisiuni vădite	691
<i>Secțiunea a II-a. Instituții legate de actele procesuale și procedurale</i>	692
§ 1. Considerații preliminare	692
§ 2. Termenele în procesul penal	693
2.1. Noțiune	693

2.2. Clasificarea termenelor	694
2.3. Modul de calcul al termenelor	698
2.3.1. Calculul termenelor substanțiale	698
2.3.2. Calculul termenelor procedurale	699
2.4. Acte considerate ca făcute în termen.....	700
§ 3. Sancțiunile procedurale penale.....	700
3.1. Noțiunea de „sancțiune procedurală penală”	700
3.2. Inexistența	702
3.3. Decăderea	702
3.4. Inadmisibilitatea	703
3.5. Excluderea probelor	704
3.6. Nulitățile	705
3.6.1. Noțiune	705
3.6.2. Clasificarea nulităților	706
3.6.3. Nulitățile absolute	707
3.6.3.1. Trăsături specifice.....	707
3.6.3.2. Încălcarea dispozițiilor privind compunerea completului de judecată	707
3.6.3.3. Încălcarea dispozițiilor privind competența materială și competența personală a instanțelor judecătorești, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente	708
3.6.3.4. Încălcarea dispozițiilor privind publicitatea ședinței de judecată.....	709
3.6.3.5. Încălcarea dispozițiilor privind participarea procurorului, atunci când aceasta este obligatorie potrivit legii	709
3.6.3.6. Încălcarea dispozițiilor privind prezența suspectului sau a inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii.....	710
3.6.3.7. Încălcarea dispozițiilor privind asistarea de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este obligatorie	711
3.6.4. Nulitățile relative	711
3.6.5. Efectele nulităților	713
<i>Secțiunea a III-a. Cheltuielile judiciare și amenda judiciară</i>	<i>714</i>
§ 1. Cheltuieli judiciare	714
1.1. Noțiune	714
1.2. Sumele convenite martorului, expertului și interpretului.....	715
1.3. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de renunțare la urmărirea penală, condamnare, amânarea aplicării pedepsei sau renunțarea la aplicarea pedepsei.....	716

1.4. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de achitare sau de încetare a procesului penal.....	717
1.4.1. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de achitare.....	717
1.4.2. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de încetare a procesului penal.....	717
1.5. Plata cheltuielilor avansate de stat în alte cazuri	718
1.5.1. Suportarea cheltuielilor judiciare avansate de stat în cazul cererii de continuare a procesului penal.....	718
1.5.2. Suportarea cheltuielilor judiciare avansate de stat în cazul declarării apelului, recursului în casație ori al introducerii unei contestații sau oricărei alte cereri	720
1.6. Suportarea cheltuielilor judiciare făcute de părți și de subiecții procesuali principali	721
§ 2. Amenda judiciară	723

**ION NEAGU
MIRCEA DAMASCHIN**

TRATAT DE PROCEDURĂ PENALĂ

– Partea generală –

În lumina noului Cod de procedură penală

Universul Juridic
București
-2014-

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA ȘI SISTEMUL PROCESULUI PENAL ȘI ALE DREPTULUI PROCESUAL PENAL

Secțiunea I

Procesul penal ca mijloc de realizare a justiției penale

§ 1. Definiția procesului penal

Împotriva celor care săvârșesc infracțiuni, statul, prin intermediul organelor sale specializate, intervine pentru a-i sancționa, reeduca și reda societății.

Reacția societății față de cei ce intră în conflict cu legea penală nu este arbitrară, ci, dimpotrivă, chibzuită, amplu reglementată prin dispozițiile legii¹. De aceea, între săvârșirea infracțiunii și aplicarea unei sancțiuni penale autorului ei se situează procesul penal ca activitate organizată în vederea adoptării unei soluții corespunzătoare datelor concrete ale fiecărei cauze penale.

Descoperirea infracțiunilor, identificarea și prinderea infractorilor, strângerea și administrarea probelor, tragerea la răspundere penală se constituie într-o activitate complexă desfășurată de către organele specializate ale statului.

La îndeplinirea justiției penale participă și persoanele care au drepturi și obligații ce decurg din săvârșirea infracțiunii, persoane care poartă denumirea de părți, respectiv subiecți procesuali principali, precum și alți subiecți procesuali care, potrivit legii, au drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale. De asemenea, un rol foarte consistent în desfășurarea procesului penal îl are avocatul, participant procesual căruia actualul Cod de procedură penală îi recunoaște importanța, dovadă fiind reglementarea detaliată a atribuțiilor acestuia pe parcursul procesului penal.

Față de cele arătate mai sus, definim ***procesul penal*** ca fiind ***activitatea reglementată de lege, desfășurată de organele judiciare, cu***

¹ G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *Procédure pénale*, 21e édition, Dalloz, Paris, 2008, p. 1; J. Larguier, P. Conte, *Procédure pénale*, 21e édition, Dalloz, Paris, 2006, p. 1; Pop I, p. 3; G. Stefani, G. Levasseur, *Droit pénal général et procédure pénale*, t. II, Dalloz, Paris, 1975, p. 1.

participarea avocatului, a părților și a subiecților procesuali, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Deși în actualul Cod de procedură penală legiuitorul nu a mai consacrat expres scopul procesului penal, considerăm că definiția enunțată își păstrează valabilitatea, având în vedere dispozițiile art. 1 alin. (2), în care este prevăzut faptul că *normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.*

În aceste condiții, observăm că sunt reglementate trei mari obiective ale aplicării normelor procesual penale: 1) asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare, 2) garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți și 3) respectarea legii. Cu toate acestea, dezideratele menționate se subsumează principalului scop al oricărui proces penal, și anume constatarea infracțiunilor, în vederea tragerii la răspundere penală a celor care se fac vinovați de încălcarea legii penale, cu respectarea garanțiilor cuprinse în normele interne și internaționale agreate de România.

În același timp, reamintim că obiectul acestui complex de reglementări îl constituie procesul penal, în care este cuprins și scopul acestuia.

Definițiile date în literatura de specialitate anterioară intrării în vigoare a actualului Cod de procedură penală sunt apropiate de aceea formulată de noi, conținând unele aspecte specifice.

Astfel, unii autori¹ arată că, la procesul penal, participă părțile „ca titulari de drepturi și obligații”. Sub acest aspect, apreciem că și ceilalți participanți sunt titulari de drepturi și obligații și, în consecință, pentru simplificarea definiției, am renunțat la precizarea amintită.

Alți autori², în definiția pe care au dat-o procesului penal, având în vedere dispozițiile art. 1 alin. (2) din Codul de procedură penală anterior, completau scopul procesului penal cu următoarele imperative: apărarea ordinii publice, a proprietății, întărirea legalității, prevenirea infracțiunilor, precum și educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și a regulilor de conviețuire socială³. Apreciam, în lucrări anterioare, că scopul relevat mai

¹ Theodoru III, p. 20.

² Volonciu I, p. 7; în același sens, a se vedea: Volonciu III, p. 13; M. Basarab, *Drept procesual penal*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, Facultatea de Drept, 1973, vol. I, p. 5.

³ Theodoru III, p. 20.

sus nu este propriu procesului penal, acesta fiind realizat și prin specificul altor activități judiciare¹ sau fără caracter judiciar.

În alte definiții se menționează și raporturile ce se nasc între participanții la activitatea procesual penală². Apreciem că nu este necesară o asemenea precizare, deoarece, așa cum se arată în opinia unor autori³, desfășurarea activității procesuale penale implică în mod necesar existența unor raporturi juridice tipice.

În sfârșit, în alte opinii, definiția procesului penal cuprinde sublinierea că acesta se înfățișează ca o suită de acte diverse, efectuate de autoritățile publice pentru rezolvarea problemelor legate de consecințele ce decurg din săvârșirea unei infracțiuni⁴.

Procesul penal este o categorie juridică foarte complexă și nu trebuie confundat cu noțiunea de „activitate judiciară în materie penală”, aceasta din urmă având o arie de cuprindere mai restrânsă, incluzând numai totalitatea manifestărilor organelor judiciare penale⁵. Or, în perimetrul procesului penal, alături de organele judiciare penale, participă și părțile, avocatul, subiecții procesuali principali (suspectul și persoana vătămată), precum și alți subiecți procesuali (organele operative din Ministerul Afacerilor Interne, organele de constatare, martorii, experții etc.).

Procesul penal nu poate fi confundat nici cu justiția penală, aceasta din urmă fiind opera organelor judecătorești. În acest sens, în art. 126 alin. (1) din Constituția României⁶ se precizează că justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. Justiția penală este deci actul de justiție subsumat procesului penal.

Conchizând, putem spune că **procesul penal este o categorie juridică cu o sferă de cuprindere mai largă decât activitatea judiciară penală, iar justiția penală este un segment al activității judiciare penale incluse în procesul penal.**

¹ Acest scop îl are și procesul civil (a se vedea: V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală*, Ed. Național, București, 1996, vol. I, pp. 148-149; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Ed. Europa Nova, București, 1995, vol. I, pp. 24-25; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității din București, 1973, p. 17).

² A se vedea, în acest sens, M. Basarab, *op. cit.*, p. 5.

³ Volonciu I, p. 8.

⁴ G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *op. cit.*, p. 5; J. Pradel, *Droit pénal. Procédure pénale*, tome 2, Éditions Cujas, Paris, 1980, p. 4.

⁵ Volonciu III, p. 9.

⁶ Constituția României a fost republicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003, în urma modificării și completării prin Legea nr. 429 din 23 octombrie 2003, publicată în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003.

§ 2. Analiza definiției procesului penal

Fiind o activitate complexă, cu o autonomie bine determinată în cadrul activităților sociale, procesul penal, în definiția pe care am enunțat-o, cuprinde o serie de trăsături specifice, ce se impun a fi explicate, pentru a înțelege cum se cuvine acest *fenomen de viață juridică*¹, de importanță majoră în restabilirea ordinii de drept încălcate prin săvârșirea unor fapte ce prezintă pericol social.

a) Denumirea de **proces** derivă din cuvântul latin „*processus*”, care semnifică înaintare, progres (*pro* – înainte și *cessus*, *cedere* – a merge). În cazul procesului penal, această noțiune indică mișcarea, acțiunea, activitatea ce trebuie să se desfășoare pentru aplicarea dreptului penal, pentru descoperirea, prinderea, cercetarea și judecarea acelor care săvârșesc infracțiuni².

În sensul arătat mai sus, **procesul penal se înfățișează ca un complex de acte succesive, care, datorită desfășurării lor coordonate și progresive³, dă imaginea unei activități organizate în care se urmărește aflarea adevărului și pronunțarea unei soluții juste în legătură cu conflictul de drept dedus spre rezolvare organelor competente.**

Termenul de **proces** a intrat în patrimoniul conceptelor juridice aproximativ în secolul al XII-lea grație activității glosatorilor⁴.

În vorbirea curentă, noțiunea de **proces** capătă, în mod neștiințific, semnificația de „cauză penală” sau „pricină penală”⁵.

b) **Procesul penal este o activitate reglementată de lege**; această înscriere între coordonatele stricte ale legii s-a materializat în timp în adagiul „*nullum iudicium sine lege*”. Deși reglementarea de către lege nu caracterizează numai procesul penal, apreciem totuși că, în mod special, se cuvine subliniat acest lucru în cazul acestei activități sociale. O asemenea mențiune își găsește justificarea în faptul că, mai mult decât orice alt sector al activității judiciare, legiuitorul, prin reglementarea pe care o face

¹ Dongoroz I, p. 10.

² Pop I, pp. 5-6. I. Tanoviceanu, întemeietorul școlii de drept procesual penal român, considera procedura penală ca fiind „modul cum de la infracțiune se ajunge la pedeapsă, arătând autoritățile competente de a judeca, precum și modul lor și al justițabililor de a proceda” (I. Tanoviceanu, *Curs de procedură penală română*, „Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă”, București, 1913, p. 2).

³ Dongoroz I, p. 7; în același sens, a se vedea V. Manzini, *Trattato di diritto procesuale penale*, Torino, Unione, Tip. Edit. Torinese, 1931, vol. I, p. 69.

⁴ Glozele sunt alterațiuni de texte, făcute din greșeală, cu ocazia transcrierii manuscriselor jurisconsultilor clasici. Glozele nu trebuie confundate cu notițele prin care specialiștii de la începuturile Evului mediu explicau textele legislației lui Justinian și care poartă același nume (E. Molcuț, *Drept privat roman. Terminologie juridică romană*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 56).

⁵ Theodoru I, p. 10.

procesului penal, precizează până în cele mai mici amănunte cum să se procedeze în rezolvarea cauzelor penale¹.

De asemenea, trebuie arătat că stricta legalitate a procesului penal se impune și datorită unor instituții procesuale cu caracter de constrângere (măsurile preventive, măsurile asigurătorii), care, în cazul folosirii lor în afara legii, pot aduce vătămări drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.

În cazul procesului penal, drepturile părților și ale subiecților procesuali principali sunt însoțite de o suită de garanții, iar eficiența exercitării drepturilor prevăzute de lege este strâns legată de realizarea tuturor activităților procesuale în conformitate cu legea.

În cazul încălcării legalității în procesul penal, pot fi aplicate sancțiuni de ordin administrativ², civil³ sau penal⁴ subiecților procesuali care au realizat activitatea procesuală fără respectarea legii. În același timp, actele procesuale și procedurale neconforme cu legea sunt invalidate prin sancțiuni procedurale⁵.

c) *La desfășurarea procesului penal participă organele judiciare, avocatul, părțile și subiecții procesuali.*

Organele competente să realizeze activitatea procesuală sunt organele judiciare.

Organele judiciare sunt organe de stat care, prin prepușii lor, acționează ca subiecți oficiali în anumite faze ale procesului penal⁶.

¹ Uneori, legea prevede chiar orele între care poate fi efectuat un act procedural. Spre exemplu, potrivit art. 159 alin. (3), percheziția domiciliară nu poate fi începută înainte de ora 6.00 sau după ora 20.00.

² *Amenda judiciară*, care se aplică în cazul săvârșirii unor abateri în cursul procesului penal, este, în opinia noastră, o sancțiune cu caracter administrativ (a se vedea art. 283).

³ În ipoteza reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate, potrivit art. 542, statul are *acțiune în regres* împotriva persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune sau împotriva instituției la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exercițiul profesiei. În literatura de specialitate anterioară actualului Cod de procedură penală s-a exprimat, în mod corect, opinia că poate interveni și o răspundere civilă delictuală a tribunalelor sau a parchetelor de pe lângă tribunale, pentru actele de procedură întocmite de magistrat sau de personalul auxiliar de specialitate, sub semnătura magistratului, având în vedere calitatea de comitent a tribunalului și a parchetului corespunzător (G.C. Frențiu, *Răspunderea civilă delictuală, în calitate de comitent, a tribunalului sau, respectiv, a Parchetului de pe lângă tribunal, pentru actele de procedură întocmite de magistrat sau de personalul auxiliar, sub semnătura magistratului*, în Dr. nr. 3/2001, p. 39).

⁴ În cazul în care se săvârșesc anumite infracțiuni împotriva înfăptuirii justiției, când subiectul este circumstanțiat prin calitatea de organ de cercetare penală, judecător, procuror (a se vedea art. 280 C. pen., art. 283 C. pen.) sau avocat ori reprezentant al unei părți (a se vedea art. 284 C. pen.).

⁵ Sancțiunile procedurale sunt: inexistența, decăderea, inadmisibilitatea și nulitățile.

⁶ V. Rămureanu, *Competența penală a organelor judiciare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, pp. 30-31.

În faza de urmărire penală își desfășoară activitatea organele de cercetare penală, procurorul și judecătorul de drepturi și libertăți. Procurorul are rolul de organ de supraveghere a întregii urmăririi penale, conducând și controlând nemijlocit activitatea organelor de cercetare penală [(art. 56 alin. (1)]. Judecătorul de drepturi și libertăți funcționează în cadrul instanței și, potrivit art. 53, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind măsurile preventive, măsurile asigurătorii, măsurile de siguranță cu caracter provizoriu, actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege, încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor probatorii potrivit legii, procedura audierii anticipate, precum și alte situații expres prevăzute de lege.

În faza de judecată își desfășoară activitatea judecătorul de cameră preliminară, procurorul¹ și instanțele judecătorești. Conform art. 54, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror, verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată, soluționează alte situații expres prevăzute de lege. Instanțele judecătorești au rolul dominant în această etapă a procesului penal, deoarece ele pronunță soluția la terminarea judecării cauzei.

Judecătorul de cameră preliminară și instanțele judecătorești, în activitatea pe care o desfășoară, colaborează cu procurorul și, foarte rar, cu organele de cercetare penală².

¹ Procurorul participă la judecarea tuturor cauzelor penale, conform art. 363. Remarcăm, din această perspectivă, un aspect de noutate față de reglementarea anterioară. Astfel, conform art. 315 din Codul de procedură penală anterior, procurorul participa obligatoriu la ședințele de judecată ale judecătorilor în cinci categorii de cauze, existând posibilitatea desfășurării unor ședințe de judecată unde participarea procurorului era facultativă.

² Colaborarea dintre instanță și organele de cercetare penală este exclusă, deoarece procurorul este „stăpânul” fazei de urmărire penală și, în consecință, el este „reprezentantul” tuturor organelor de urmărire penală; procurorului îi sunt imputabile eventualele neajunsuri, constatate de instanță, în legătură cu desfășurarea urmăririi penale. Uneori însă, pentru a spori operativitatea în procesul penal, instanța colaborează direct cu organele de poliție. În acest sens, conform art. 215 alin. (6), organele de poliție desemnate de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată să supravegheze respectarea de către inculpat a obligațiilor stabilite odată cu luarea măsurii controlului judiciar verifică periodic respectarea obligațiilor, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează de îndată judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecării. De asemenea, potrivit art. 152, organele de urmărire penală (inclusiv organele de cercetare ale poliției judiciare), cu autorizarea prealabilă a judecătorului de drepturi și libertăți, pot solicita unui furnizor de rețele publice de comunicații electronice sau unui furnizor de servicii de comunicații electronice destinate publicului transmiterea datelor reținute.

Alături de organele judiciare, la desfășurarea procesului penal participă **avocatul, părțile și subiecții procesuali**.

Potrivit art. 31, **avocatul** asistă sau reprezintă părțile ori subiecții procesuali în condițiile legii.

Părțile sunt persoane fizice sau juridice care au drepturi și obligații localizate în conținutul principalelor raporturi juridice, de ordin penal sau civil, care se nasc în activitatea procesual penală. *Sunt părți în procesul penal: inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente*¹.

În afara avocatului și a părților, la procesul penal participă și subiecții procesuali principali (suspectul și persoana vătămată) și alți subiecți procesuali (martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale).

Subliniem faptul că nu toți subiecții procesuali, oficiali sau particulari menționați ca participanți în procesul penal, sunt prezenți în orice cauză penală, anumite părți sau persoane putând să fie absente din cauza aspectelor particulare ale cauzei.

Așadar, distribuția procesuală este diferită de la o cauză la alta². În orice caz, în procesul penal, indiferent de simplitatea sau complexitatea acestuia, trebuie să fie prezent un subiect oficial din cadrul organelor judiciare.

d) **Activitatea subiecților oficiali și particulari are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, ceea ce prefigurează un principiu fundamental al procesului penal, și anume operativitatea**³.

Cu cât activitatea de adunare și administrare a probelor este mai apropiată de momentul comiterii infracțiunii, cu atât mai mult informațiile necesare aflării adevărului vor fi fidele realității și, implicit, va fi atins scopul procesului penal.

Constatarea completă a infracțiunilor impune organelor judiciare, dar și celorlalți subiecți procesuali, obligația de a pune în lumină toate aspectele legate de fapta săvârșită și consecințele ei. În Codul de procedură penală sunt numeroase norme care subliniază necesitatea caracterului complet al activității procesuale⁴.

¹ Analiza detaliată a acestora va fi făcută, pe larg, în Capitolul III, „Participanții în procesul penal”.

² Ne îngăduim să comparăm procesul penal cu o piesă de teatru în care distribuția este mai largă sau mai restrânsă, în funcție de scenariu, iar acesta din urmă este conturat de activitatea desfășurată de persoana care a intrat în conflict cu legea penală.

³ Principiul operativității în procesul penal va fi analizat, pe larg, în Capitolul II, „Principiile fundamentale care stau la baza procesului penal în România”.

⁴ Art. 323 menționează obligația procurorului de a constata caracterul complet al urmăririi penale. Art. 346 menționează posibilitatea restituirii dosarului la parchet de către judecătorul de cameră preliminară. De asemenea, în art. 395 alin. (1) este prevăzută